

Les hortes del Ter a Manlleu

Judit Freixer Picas

En els últims anys del segle xx, sovint hi havia hortes a les lleres dels rius. Avui la majoria d'aquestes hortes han anat desapareixent, la qual cosa ha fet que el paisatge urbà de moltes poblacions canviés de morfologia, fruit d'una transformació dels espais pels canvis de funcionalitat i de creixement i desenvolupament de les viles. Manlleu n'és un exemple, ja que hi són visibles les restes de l'activitat hortícola que durant anys va ser un dels motors econòmics a la població. Aquesta activitat va tenir dos vessants destacats. Per una banda, va ser l'únic mitjà econòmic a les grans explotacions, on es comercialitzaven els productes de l'horta. Per altra banda, va ser un mitjà de la societat fabril que compaginava el treball de la fàbrica amb el de l'horta per complementar l'economia.

Aquest treball, titulat *Les hortes del Ter a Manlleu*, es va fer a partir d'una beca atorgada pel Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana durant el 2006, i va rebre el suport del Museu Industrial del Ter. El Centre contempla entre les seves tasques el tractament de les

fonts orals en les recerques, i van ser precisament aquestes les que varen permetre obtenir molts coneixements sobre el tema. Com que un dels objectius de la recerca era veure com es relacionava el treball a les indústries amb el treball a les hortes, es va fer un estudi de les hortes que hi havia hagut i les que encara hi ha a la llera del riu Ter al seu pas per Manlleu, resseguint el traçat del riu, des de la Colònia Rusiñol fins a l'antiga fàbrica de Can Sanglas (seu del Museu Industrial del Ter), amb un recorregut de més de dos quilòmetres de distància. L'estudi menciona les diferents propietats que es van trobant a banda i banda del Canal de la Colònia Rusiñol, del Canal del Dolcet i del Canal Industrial de Manlleu, seguint el sentit de l'aigua.

Les conclusions a les quals s'ha arribat s'han obtingut a partir de l'estudi de les restes existents, del testimoni oral de manlleuencs coneixedors dels indrets estudiats, de la recerca de documentació a arxius locals i bibliografia relacionada amb el tema. Així doncs, es conclou que, segons el sistema de producció, aquestes explota-

cions es poden classificar en tres tipus. El primer és *l'horta de producció per a la comercialització*, que eren les grans hortes de Manlleu, com l'Alamany o la de Can Sanglas (propietat de la fàbrica de filats del mateix nom fundada a mitjan segle xix). A l'últim quart del segle xx en aquestes explotacions hi havia un sistema de reg molt modern i també d'utilitatge, ja que es va mecanitzar la feina amb els motocultors. El segon és *l'horta de subsistència*, sobretot de finals del segle xix amb l'esplendor de la industrialització, ja que va arribar molta mà d'obra procedent de zones rurals i per tant coneixedors de la matèria. Aquesta complementava els seus ingressos amb el treball de l'horticultura. També a la dècada de 1940, es van fer evidents les mancances provocades per la Guerra Civil, i en un temps on hi havia carestia en moltes coses els jornalers de les fàbriques feien d'hortolans per obtenir un sobresou en diners o en espècies, com en els horts del Molí de Miarons o els horts d'en Collell, on hi ha documentada la relació de vilatans que hi conreaven alguna "taula". El tercer tipus és *l'horta d'oci*, fenomen bastant actual dut a terme per gent gran de la població, sobretot jubilats. Amb tot, es donaven diferents maneres d'explotació de la terra, com alguns contractes d'arrendament, encara que el més usual era el tracte "de paraula", freqüent a l'època. Cal esmentar els canvis morfològics que ha tingut la zona, alguns provocats per fenòmens naturals, com aiguats i riudes –el més important va ser l'aiguat de 1940–; altres, provo-

L'hort de llevant del Molí de Miarons, regat per les aigües del Canal Industrial de Manlleu. Fotografia: Judit Freixer (2006).

cats per la mà de l'home, com la Guerra Civil o la urbanització d'algunes zones, com el parc del Ter, la construcció del pavelló esportiu, etc.

A banda del vessant econòmic, s'ha pogut comprovar que el treball a les hortes ha tingut una dimensió cultural destacada. Segons fonts testimonials, als anys 1930 era a les mateixes escoles on s'inculcava l'afició pel conreu de les hortes, i anar a l'hort era un forma d'esbarjo. Actualment

aquesta tendència cada vegada s'estila més i són diferents els cursos d'horticultura que s'organitzen des de diferents entitats; és molt peculiar, en aquest sentit, veure les diferències generacionals dels alumnes i l'interès que mostren pel tema.